

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Kapitálová vybavenost českého zemědělství

Jan Tatarka

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jan Tatarka

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - Litoměřice

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Kapitálová vybavenost českého zemědělství**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Přehled řešené problematiky
4. Kapitál obecně
5. Členění kapitálu
6. Specifika kapitálové vybavenosti v zemědělství
7. Zemědělství v České republice
8. Vývoj kapitálové vybavenosti
9. Kapitálová vybavenost na úrovni ČR
10. Kapitálová vybavenost na úrovni podniku
11. Závěr
12. Seznam použitých zdrojů
13. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 80-205-0590-3.

SOJKA, Milan a kol. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2000. s. 121-171. ISBN 80-7184-991-X.

PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. stol.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1974.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie*. Zlín: Nakladatelství CEED, 2003. 279 s. ISBN 80-902552-8-0.

KOUŘILOVÁ, J., PŠENČÍK, J., KOPTA, D. *Dotace v zemědělství*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7204-637-9.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Sociokulturní kapitál a socioekonomické instituce v zemědělství*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. 89 s. ISBN 80-86729-22-2.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Josef Brčák, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Kapitálová vybavenost českého zemědělství" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 2011

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu doc. Ing. Josefu Brčákovi CSc, panu Ing. Jackovi a dalším, za jejich pomoc při tvorbě této práce.

Kapitálová vybavenost Českého zemědělství

Capital intensity in the Czech agriculture sector

Souhrn

Současně zemědělství České republiky je spjato se Společnou zemědělskou politikou EU, jsou využívány programová období na podporu agroenvironmentálního prostředí ČR, je budována společná filozofie agrárního sektoru a spolupráce zemí Evropského společenství při snaze udržet potravinovou a hospodářskou soběstačnost. Zpracovaná bakalářská práce se zabývá tematikou a specifikací kapitálu v zemědělství České republiky. Zabývá se otázkami vzniku zemědělství, událostmi českých dějin a jejich souvislostí při vývoji vlastnictví zemědělských výrobních faktorů. Obsahuje popis výrobních faktorů, používaných pro produkci zemědělských produktů, jejich vývoj a důležitost v produkci agrárního sektoru. Je osvětlen současný stav zemědělství v ČR, popis vybavení zemědělským kapitálem, vysvětlena a statisticky popsána podniková struktura zemědělských podniků.

Summary

In the present time agriculture of Czech republic is joint with the integrated European union agriculture policy, are used planned period for the support of Czech republic agriculture environment. Is built common filosofie agriculture sector and cooperation of all EU coutries, which leads to self sufficiency of food and agrikultury. This bachelor thesis is target on the themes and specification of Czech agriculture capital. This thesis is aimed of agriculture birth, czech history events in connection with development of agriculture properties. It consist of production elements, used for production of agricultural products, its development and its importace in agricultural production sector. Also is there elucidate present status of agriculture in Czech republic, description agricultural equipment, is clarified and statisticaly described business structure of agriculture companies.

Klíčová slova: zemědělství, kapitál, environmentální, strojový park, podniková struktura, agrární politika, historický vývoj, vývoj.

Keywords: agriculture, capital, environmental, mechanical equipment, corporate structure, agrarian policy, historical evolution, progress

Osnova:

str.

1. Úvod.....	8
2. Cíl práce a metodika.....	9
3. Přehled řešené problematiky.....	10
4. Kapitál obecně.....	11
5. Členění kapitálu.....	12
6. Specifika kapitálové vybavenosti v zemědělství.....	13
7. Zemědělství v ČR.....	14
7. 1. Stručný vývoj zemědělství.....	14
7. 2. Historie hodnocení půdy na území České republiky.....	15
7. 2. 1. Vznik katastrů- berní ruly.....	16
7. 2. 2. Odborné katastry.....	16
7. 2. 3. Bonitace zemědělského půdního fondu (ZPF).....	17
7. 3. Zemědělství v České republice.....	18
7. 4. Cesta ČR do společenství států EU.....	19
7. 4. 1. Společná zemědělská politika EU (SPZ).....	19
7. 4. 2. Vstup ČR do SZP EU.....	21
7. 5. Ekologické zemědělství.....	22
7. 5. 1. Pojem a vztah k ČR.....	22
7. 5. 2. Statistické údaje EZ.....	23
8. Vývoj kapitálové vybavenosti.....	23
8. 1. Zrušení nevolnictví, vznik podnikání, výzkumná činnost...24	
8. 2. Vstup kapitalismu.....	24
8. 3. Šlechtický velkostatek a jeho pozice v nové zemědělské společnosti, role šlechtických rodů.....	25
8. 3. 1. Významní šlechtici v zemědělství Českých zemí	
8. 4. Výnosnost, produkce, počátek 20. století.....	25
8. 5. Československá republika a pozemková reforma.....	27
8. 6. Obnova hospodářství po 2. Světové válce; důsledky vlivu komunistické ideologie.....	28
8. 7. Období transformace a současnost.....	29

8. 8. Stručný přehled vývoje zemědělské výrobní techniky.....	30
9. Kapitálová vybavenost na úrovni ČR.....	32
9. 1. Zemědělský půdní fond ČR (ZPF).....	33
9.1.2 Trh zemědělské půdy.....	34
9.1.3. Pronájem zemědělské půdy.....	36
9. 2. Rostlinná výroba.....	37
9. 3. Živočišná výroba.....	38
9. 4. Soběstačnost ČR a agrární zahraniční obchod (AZO).....	40
10. Kapitálová vybavenost na úrovni podniku.....	41
10. 1. Struktura zemědělských podniků v ČR.....	41
10. 2. Způsoby financování podniků.....	44
10. 2. 1. SAPARD.....	46
10. 2. 2. Program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství.....	47
10. 3. Vybavenost podniků zemědělskou technikou.....	48
10. 3. 1. Podpůrný garanční a lesnický fond (PGRLF).....	50
11. Závěr.....	51
12. Seznam použitých zdrojů (literárních publikací).....	54
12.1. Seznam internetových zdrojů.....	55
13. Přílohy, seznam použitých zkratk.....	57

1. Úvod

České zemědělství patří bezesporu k oblastem národního hospodářství, účastníci se tvorby ekonomiky státu významnými veličinami. Svou polohou české země již v dobách středověku byly určeny především pro práci v zemědělství, kdy pěstování plodin patřilo k základním pramenům obživy. Později se přidal ještě organizovaný chov zvířat, který možnosti zemědělství ještě více rozšířil.

Moderní historie se svým poněkud klidným, avšak převratným vývojem neopomíjí také vývoj agrárního sektoru. Pro zemědělství by se dal považovat za převratný konec poddanství, kdy bylo umožněno vstup kapitalismu do českých zemí a vznik tržního hospodářství na našem území. Dalším významným mezníkem se stal především vznik samostatného Československého státu v počátcích 20. století, kdy byly pevně vymezeny hranice a kde pokračovala práce na prosperitě a efektivnosti agrárního sektoru. V nedaleké minulosti se ale přelomově jeví ukončení vlády Komunistické strany a otevření hranic západnímu světu, který mohl poskytnout, ale také využít možnosti hraniční spolupráce s Českou republikou.

Tento přelomový krok otevřel České republice mnoho možností, ale také vyvstalo mnoho otázek, především v souvislosti s nezkušeností republiky s demokracií a volným působením trhu. V roce 1989, kdy nastal politický převrat a tehdejší Československo bylo postaveno obnaženým a nezkušeným způsobem před celý svět, nastala otázka výběru dalších kroků. Do té doby nebyla na výběr otázka spolupráce, neboť ta byla předem zodpovězena - tehdejší Sovětský naprosto určitě diktoval své podmínky a názory. Po revoluci se naskytla možnost poučit se z chyb, způsobených v minulosti a spojit své síly a znalosti s evropskou agrární společností. Ta mohla České republice mnoho nabídnout a tehdy nastala snaha ČR připojit se k agrárně vyspělejšími sousedům ze západní strany hranic a integrovat se do Evropského společenství.

Pro uskutečnění svého plánu bylo potřeba nastolit mnoho změn, nejen z prostředí zemědělství, ale také kulturní, politické a sociální změny. Po projevení přání ČR připojit

se k evropskému sdružení států, byla mu podána pomocná ruka a mohly začít přípravy pro sjednocení se se společnou zemědělskou politikou Evropy.

Všechny tyto snahy nejen České republiky, ale i Evropské unie vyvrcholily dnem 1. května 2004, kdy ČR vstoupila do EU. [15] Samotnému vstupu předcházela složitá jednání a také přípravné programy pomoci, nazvané Předvstupní programy. Vzhledem k minulosti ČR, řadící se mezi státy tehdejšího “východního bloku”, byla jednání problematictější a náročnější. Na otázku také přišla úroveň agrárního sektoru ČR, po letech izolace na nižší úrovni než u států EU, který plánovaný pro začlenění do SZP EU představoval zátěž pro rozpočet EU.

Tyto změny na politické scéně úzce souviseli také s vývojem vybavenosti českého zemědělství, s úrovní techniky, s rozsahem a stavem půdního fondu ČR, s možnostmi financování zemědělské prvovýroby apod. Nastávali změny nejen ve struktuře a postupu zpracování půdy a chovu zvířat, ale také ve struktuře zpracovatelského průmyslu, s příchodem možnosti soukromého podnikání, rozvojem soukromých společností a podobně.

V posledních již více než 20 letech český agrární sektor prodělal mnoho a mnoho změn, kdy se kapitálová vybavenost posunula daleko vpřed, jak kladně, tak i záporně. Ne vždy je tržní hospodářství a otevřenost k přímému kapitalismu přínosem.

2. Cíl práce a metodika

V této práci je řešena otázka kapitálu v zemědělství, vybavenost agrárního sektoru prostředky pro produkci statků, poskytovaných agrárním sektorem. Cílem bylo zjistit stavy současného zemědělství ČR, jeho možnosti a rezervy. Pomocí historie byl krátce nastíněn vývoj zemědělství, zejména ve vztahu k vlastnictví výrobních prostředků, možnosti uplatnění výrobních faktorů půdy, práce a kapitálu.

Práce je koncipována v první části jako rešerše, seznámení se s jednotlivými pojmy jako kapitál a jeho členění, je zde vysvětlen vznik zemědělství, podmínky vzniku kapitálu ve smyslu hmotném (stroje, budovy) tak i finančním. Pojem kapitál prostupuje celým obsahem této práce, nejen ze samotného názvu, ale hlavně účelným a záměrným použitím tohoto výrazu. Ještě bližší vysvětlení se dostává v kapitole “ vývoj kapitálové vybavenosti”, kde je možnost seznámit se s vývojem prostředků k zemědělské produkci na historických základech a získat přehled o možnostech zemědělské prvovýroby od středověku do současnosti.

V analytické části je metodicky zpracována vybavenost českého zemědělství kapitálem na úrovni celé České republiky a na úrovni podniku. Za hlavní cíl je bráno statistické seznámení se současným stavem obou uvedených subjektů, možnosti finanční a hmotné podpory, porovnání vybavenosti v jednotlivých letech, případně trendový vývoj do budoucna. Dílčími cíly je pak vysvětlení provázanosti jednotlivých problematik.

Pro lepší přehled jsou kapitoly vybaveny přehlednými tabulkami, umožňující lepší vhled do konkrétní problematiky.

Závěrečná kapitola obsahuje shrnutí práce s náhledem návrhů a zlepšení.

3. Přehled řešené problematiky

Ve vypracované bakalářské práci jsou prostřednictvím rešerší a analýzy řešena témata ekonomická, kulturní, statistická i sociální. Naleznou se zde základní termíny, používané v souvislosti s rozvojem a funkcí zemědělství. Je představena současná situace českého zemědělství se zaměřením na možnosti produkce, související s vybaveností českého agrárního sektoru. Přiblížena je i spojitost ČR s evropským společenstvím, se spoluprací jednotlivých zemí při uplatňování Společné zemědělské politiky. Ve spojitosti se vstupem ČR do EU je popsán program předvstupní pomoci SAPARD a na něj navazující Program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství,

vývoj, struktura a metodika Společné zemědělské politiky EU, která od 50 -tých let 20. století ovlivňuje vývoj a spolupráci států EU. Jsou popsány možnosti dotační politiky, možnosti využití finanční pomoci jak ČR, tak i EU, spolupráce státního a soukromého sektoru zemědělství.

Jedním z důležitých faktorů v zemědělství ČR je trh se zemědělskou půdou, s cenami půdy, pachtovným a porovnání s okolními státy. Zajímavý také může být popis techniky a strojů, využívaným při zpracování zemědělských výrobních faktorů společně s jejich vývojem a historií.

4. Kapitál obecně

Kapitálem rozumíme v klasické ekonomické teorii jeden ze tří výrobních faktorů, používaných při výrobě statků a služeb. Vyjma půdy a práce, tedy primárních výrobních faktorů, je kapitál řazen jako sekundární faktor, tedy faktor daný jako výsledek předcházející výroby. [1]. Tyto produkty předcházející výroby jsou opět použity při výrobě dalších statků, které mohou být již určeny k prodeji, anebo mohou být následně znovu použity pro produkci a tím k vytváření zisku.

Kapitál chápeme jako investici, statek dlouhodobé spotřeby, používanou pro produkci statků a služeb. Tato investice se účastní výrobního procesu ve stadiu příprav a i ve stadiu konečné, finální výroby. Může se jednat o prostředek, sloužící přímo k výrobě statků jako např. stroje (stroj na zpracování vypěstovaných plodin), budovy (různé výroby), půda (pro pěstování plodin), anebo prostředek použitý k nákupu, financování ostatních výrobních faktorů. Zde např. nákup strojů, pronájem budov, půdy. Teprve po použití kapitálu ve výrobním procesu nám přináší zisk, tedy rozdíl hodnoty kapitálu před a po užití ve výrobním procesu. Kapitál se v tomto směru stává investicí, která vyplynula z odložené spotřeby, z úspor peněžních prostředků, jejichž cílem je přinést v budoucnosti větší hodnotu, než je hodnota současná [4]

Samostatnou kapitolou je lidský kapitál, též intelektuální, který je zvláštní formou ekonomického pojetí kapitálu. Je to zásoba technických znalostí a dovedností ztělesněných v pracovních silách celé země, jež jsou výsledkem formálního vzdělávání a praxe získané v zaměstnání. [11]. V podstatě je to vzdělaný pracovník, vyškolený v oboru, který je využit ve výrobním procesu. Zahrnuje znalosti získané nejen formálním vyškolením, ale také zkušenosti jeho a spolupracujícího okolí zužitkované, investované do výrobního procesu tak, aby jejich využití přineslo zisk. Pomocí různých školení a praktických zkušeností se hodnota intelektuálního kapitálu zvyšuje, stejně tak jako možnosti uplatnění, investování této formy kapitálu v praxi.

5. Členění kapitálu

Kapitál, jeden ze tří výrobních faktorů, můžeme rozdělit na:

- a) **hmotný**- například stroje, budovy, materiál, zásoby uskladněných výrobků, případně zásob. Jde o formy prostředků, které budou použity pro další výrobu nebo
- b) **nehmotný**- například patenty, užití při výrobě statků a tedy ekonomicky zhodnocené v ceně statku či např. lidský kapitál, který tvoří zvláštní formu kapitálu.

Na kapitál je tedy možné hledět z mnoha úhlů pohledu. Některými autory je rozdělen do tří forem [4, 1]

- a) **reálný kapitál neboli kapitálové statky** – zde můžeme hovořit o statcích, používaných přímo ve výrobním procesu pro finální výrobu dalších statků.
- b) **peněžní kapitál** – peníze jsou označovány jako statek všeobecně ve společnosti platný za prostředek směny, slouží také jako platební prostředek, v právním smyslu peníze označené jako “ zákonné platidlo”.
Transakce mezi jednotlivými účastníky trhu se odehrává přímo, častěji však přes různé finanční zprostředkovatele. [1]

c) **cenné papíry** – označují širokou škálu aktiv, jako např. akcie, obligace, opce, státní pokladniční poukázky, tedy doklady potvrzující vlastnictví těchto aktiv [11]

Kapitál je možno členit dle hlediska časového, nebo z hlediska firmy. [4]

Dle časového hlediska rozlišujeme dobu působení kapitálu ve výrobě.

- a) **fixní** – např. stroje, budovy apod. Jedná se o prostředky, spotřebovávané postupně ve výrobních procesech (opotřebení)
- b) **oběhový** – je spotřebován v rámci jednoho výrobního procesu, na další výrobní proces je nutno pořídit kapitál nový.

Z pohledu firmy, uplatňující kapitálovou investici, se kapitál rozděluje dle zdrojů financování. Firma může například pořídit kapitál:

- a) **z vlastních zdrojů**, tedy pořídit vlastním nákladem, na který si vyčlenila vlastní zdroje firmy, vlastní peněžní prostředky anebo:
- b) **kapitál financovaný z cizích zdrojů**, což jsou zapůjčené peněžní prostředky od jiných subjektů. Zde hraje velkou úlohu cena zapůjčených prostředků a jejich dostupnost (4). Z účetního hlediska se jedná o cizí kapitál, tedy takový, kdy jsou výrobní prostředky hrazeny z cizího zdroje, ziskem z prodeje finálního produktu je potom tento kapitál hrazen s připočtením určité zápůjční hodnoty.

6. Specifika kapitálové vybavenosti v zemědělství

Z hlediska pojmů kapitálu, vybavenosti, zemědělství a podobně je nutné nejprve určit si jednotlivé prvky problematiky. Vybaveností rozumíme především prostředky, vedoucí ke tvorbě produktů, využívaných buď ke tvorbě zisku, při další výrobě, při

pořizování výrobních prostředků apod. Zabýváme-li se vybaveností zemědělství, je nutné osvětlit si, že vybaveností kapitálem rozumíme především vlastní a cizí kapitál, tedy zdroje, se kterými je možné uskutečnit finální produkci. Tyto zdroje lze také opět použít při výrobě, více je však toto téma rozebráno v kapitolách č. 4 a 5.

Zemědělství je specifické zpracováním půdy, použitím strojů a zařízení, produkcí plodin (v případě rostlinné výroby), anebo živočišných produktů (živočišná výroba) a jejich zpracováním. Kapitálem v zemědělství můžeme tedy rozumět nástroje, které pomáhají uskutečnit cílenou produkci, specifickou pro zemědělství.

7. Zemědělství v České republice

7. 1. Stručný vývoj zemědělství

Jednou z nejvýznamnějších činností, která způsobila masový růst lidské populace, je zemědělství. Budeme-li sledovat především území střední Evropy, můžeme vysledovat existenci zemědělství trvajícím již několik tisíc let. To je z časového pohledu člověka obrovská epocha, během kterého zaujalo zemědělství nezastupitelnou pozici v lidské populaci. Zavedlo člověka od hladu a nedostatku na cestu dostatečné potravy a umožnilo růst lidské populace za tu dobu o mnoho set miliónů. Vývoj zemědělských událostí ve středověku až do současné doby popisují ve své knize Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě, paní Beranová a pan Kubačák [7]:

Oblasti Čech prodělávaly v historii velké změny, vlivem osídlení, urbanizace, nezemědělskou výrobou, organizací v hospodářství a technice apod. V samotné zemědělské výrobě byl původně upřednostňovaný úhorový systém a jeho trojpolní hospodaření, stejně tak jako intenzivnější rostlinná výroba s omezením volného chovu dobytka. Práce v zemědělství byla náročnější, delší a tehdejší doba byla doprovázena nepřízními, silně ovlivňující ekonomický vývoj. Zemi postihovaly pohromy v podobě

nemocí (např. mor), průchody vojsk likvidovaly úrodu, takže nebylo možno nakrmit dobytek a například kroupy ve 13. století natropily během sedm dní trvajících krupobití velké škody. Období pohrom a válek bylo střídáno obdobím klidu, kdy se mocní dohadovali na příměřích.

V tomto duchu, kdy boj o moc se soustředil na především na zabírání majetku, vykořisťování poddaných, slabší šlechta byla podmaňována silnější, se nesl po celé období středověku. Největší předěl nejen v zemědělství, ale i v celém hospodářství českých zemí, přineslo 19. století (7. září roku 1848) zrušením roboty. Tím se změnilo především celé ekonomické zřízení společnosti, zrodilo se moderní tržní hospodářství se svými ekonomickými specifiky, bylo umožněno kapitalismu, aby vstoupil na trh a přinesl změny, fungující na principech svobodnějšího a demokratičtějšího základu.

Tento trend byl zpomalen a násilně změněn v období socialistické normalizace, kdy individualita jedince, tolik potřebná v uplatňování pokrokových principů, byla potlačena a namísto ní nastoupilo omezené myšlení omezující se na opakování nefunkčních metod nekvalifikovaných úředníků. Ti byli dosazeni vládnoucí garniturou především pro jejich politické smýšlení a ne pro zkušenosti agrárníků. Tito neodborní činitelé zanechali české agrárníctví oslabené a technicky zaostalé.

7. 2. Historie hodnocení půdy na území České republiky

V počátcích feudálního období byla zemědělská půda prakticky jediným zdrojem příjmů (výběr daní) panovníka a jemu poddané šlechty. Již za vlády knížete Oldřicha (období vlády 1012- 1034) dochází ke sjednocení daňové politiky a vytvoření předchůdce katastrálního úřadu. Byla zavedena tzv. *aratura*, vybírání daně z polností. Měrnou jednotku tehdy tvořil *lán*, což dnes odpovídá zhruba velikosti 18 ha. Nastal problém hodnocení půdy, tzv. *bonitace*, která byla nepřesně prováděna měrami jednotlivých polností a ne přesněji jejich půdními vlastnostmi. Historii hodnocení půd,

vznik odborných katastrů a bonitaci zemědělského půdního fondu zpracoval ve své práci pan Jacko [13]:

7. 2. 1. Vznik katastrů - berní ruly

První berní rula, též nazývána První rustikální katastr, vznikl v roce 1654, v období po třicetileté válce (konec 1648) jako výsledek *jenerální vizitace*, tedy jako výsledek úplné prohlídky. Tehdy zvolená hlavní komise zjistila počet poddaných a jejich schopnost platit daně, stejně jako počty polností a chovaných domácích zvířat. Výsledky prací utvořili tzv. *capitastrum* (z lat.), později katastr, kde daňové povinnosti byly kromě poddaných uloženy také měšťanům, mlynářům, farářům a jiným obyčejným poplatníkům.

Základní berní jednotky, osedlosti, byly upraveny vzhledem k výnosnostem, kde hlavní dělení bylo upraveno na hory a roviny a takto upravena byla nazvána Druhá berní rula, která byla vydána roku 1684.

Po nástupu Marie Terezie I vešla ve známost Třetí berní rula, která upravovala doposud platnou daňovou povinnost z poddanské půdy a jejich odvodech i na půdu panskou. Ta platila až do roku 1751, kdy Marie Terezie I nařídila generální revizitaci všech pozemků.

Určením čistého výnosu na usedlost, který byl tvořen 33,3% hrubého výnosu rustikálního (poddanského) statku a po provedení výše uvedené revizitace, vznikla roku 1757 Čtvrtá berní rula. Evidence tohoto také nazývaného Druhého tereziánského katastru se dělila na pozemky vůbec a půdu užitečnou.

7. 2. 2. Odborné katastry

Odborně a moderně hodnocená půda, tzv. bonitace, je datována k roku 1817, k vydání patentu císaře Františka I, který se zasadil o založení tzv. stabilního katastru, kde

všechny pozemky, byly geometricky změřeny a popsány a dle toho byla popsána bonitní třída

Takovéto úpravy katastrů jak právní, tak technické vydrželi až do roku 1927, kdy po vzniku Československé republiky byla potřeba změnit stávající předpisy. K původní fiskální funkci Stabilního katastru se přidružila ještě funkce hospodářská a technická a byla nutná reorganizace. Dne 16. prosince 1927 vstoupil v platnost zákon č. 177/ 1927 Sb.z a n., který převzal všechna dosavadní ustanovení Stabilního katastru.

7. 2. 3. Bonitace zemědělského půdního fondu (ZPF)

Bonitace, ohodnocení zemědělského půdního fondu (ZPF), byla provedena v roce 1971 na území celé ČSSR. Byla provedena v návaznosti na Usnesení vlády ČSR č. 101 ze dne 11. května 1971 a rozumí se jí klasifikace a oceňování půd pro účely daňové a cenotvorné a při pozemkových úpravách- pro účely směny pozemků. [13]. Tato bonitace ZPF vycházela z dřívějšího Komplexního průzkumu půd (KPP), který se uskutečnil v šedesátých letech, jako první soustavný moderní průzkum půd na území ČSSR.

V současnosti má ZPF a jeho bonitace formu informačního systému a jeho dvou částí: numerickou datovou bázi a kartografický informační systém. Kartografický systém tvoří soubory map a vymezenými BPEJ (bonitovaná půdně ekologická jednotka). Je členěna do dvou bloků a to

a) agroekologického, registrující především geografické a klimatické informace

b) ekonomického, kde se nalézají údaje o výnosech deseti hlavních plodin na orné půdě a energetický obsah ekonomicky využívané sušiny biomasy.

Aktualizace BPEJ se uskutečňuje dle vyhlášky Mze č. 546/2002 Sb. Tímto předpisem byla stanovena charakteristika bonitovaných půdně ekologických jednotek s postupem pro jejich vedení a především sjednocení půdoznalecké terminologie. [8]

BPEJ se staly základem zejména pro následující legislativně podložené činnosti:

- pro určení základní ceny zemědělských pozemků (viz zákon č. 151/1997 Sb. O oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 121/ 2000 Sb.
- pro určení průměrných základních cen zemědělských pozemků přiřazených ke katastrálním územím (vyhláška č. 412/ 2008 Sb., ze dne 18. listopadu 2008)
- k oceňování zemědělských pozemků pro stanovení nároků v řízení o pozemkových úpravách při použití základní ceny zemědělských pozemků podle BPEJ evidovaných v celostátní databázi a vztažených k zaměření skutečného stavu v terénu. (podrobněji viz zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech)
- pro stanovení tříd ochrany zemědělské půdy (viz metodický pokyn Odboru ochrany lesa a půdy Ministerstva životního prostředí ze dne 12. 6. 1996).

7. 3. Zemědělství v České republice

Vývoj Českého zemědělství se po změně politického klimatu v podstatě odvíjel v ovzduší svobody a ve sdílení budoucnosti společně se zbytkem Evropy. Desetiletí separace od světa a směřování spolupráce pouze východním směrem, společně s omezenými možnostmi při vývoji zemědělství, poznamenalo jeho vývoj až do dnešní doby. Současnost vyžaduje zásadní změny v zemědělské politice ČR. Jde o posílení trvale udržitelného rozvoje zemědělství, jak v oblasti environmentálních, tak i sociálních a ekonomických principů. [5 i]

Po změně politického systému se naskytli České republice možnosti jak ve sféře hospodářské, tak i sociální a kulturní. Jedním z prvních počínů bylo zrušení centrálního plánování v zemědělství, došlo také k restrukturalizaci podnikání, kdy zemědělská družstva, která měla do té doby dominantní pozici, byla nahrazena soukromými podnikateli, či obchodními společnostmi. Byla reorganizována daňová soustava a

nastala potřeba urovnat vlastnické vztahy u téměř naprosté většiny hospodářské půdy a majetku.

V souvislosti s vytvářením tržního hospodářství nastaly změny v oblasti financování a začal být kladen větší důraz na podporu investic. Transformační změny se podepsaly na výrazném snížení zaměstnanosti v agrárním sektoru. Zasloužilo se o to především zavádění nových technologií v souvislosti s otevřením hranic a nízké mzdové ocenění zaměstnanců. Trend snižování počtu lidí v sektoru zemědělství jde ruku v ruce s trendem zemí EU, kde je tradiční malý podíl zemědělství na HDP. [14] Jde tedy o přirozený proces s tím, že je snaha tento podíl navyšovat a přiřadit zemědělství důležitější funkci při tvorbě HDP. Mezi další problémy lze počítat pomalý růst cen zemědělských výrobků především poměrem k růstu cen výrobních faktorů, nízká technická vybavenost a nízká produktivita zemědělské výroby. Pomocí přímých investic do agrárního sektoru se ČR snaží docílit větší stability hospodářství, větší regionální konkurenceschopnost soukromých rolníků i zvyšování kulturní a životní úrovně lidí, zaměstnaných v zemědělství.

7. 4. Cesta ČR do společenství států EU

V novodobé historii České republiky jsou nejdůležitější dva mezníky. Prvním z nich byla změna politického klimatu s jejím dopadem na celé národní hospodářství (otevření se světovému trhu, nutnost celé řady změn fungování státu apod.). Druhým mezníkem bylo spojení se společenstvím evropských států a zapojení se do Společné zemědělské politiky EU.

7. 4. 1. Společná zemědělská politika EU (SZP)

Společná zemědělská politika (common agricultural policy, zde dále také SZP) je nejstarší politikou evropských shromáždění. Římskou smlouvou bylo stanoveno několik základních cílů, které pak byly potvrzeny také Lisabonskou smlouvou.

Jako hlavní cíle byly stanoveny [17 i]:

- zvýšení produktivity zemědělství pomocí technického rozvoje a optimálního využití výrobních faktorů, zejména pracovní síly,
- zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva zejména zvyšováním individuálních výdělků zemědělců,
- stabilizace trhů,
- pravidelné zásobování zemědělskými výrobky,
- zajištění přiměřené ceny pro spotřebitele.

K současnému stavu SZP vedly zásadní kroky, reagující na konkrétní problémy, které se při budování společné zemědělské budoucnosti vyskytly. Dle Ministerstva zemědělství nastaly a byly potřeba řešit tyto skutečnosti [17 i]:

Velkým problémem se stávala velká finanční náročnost SZP, vzhledem k stanoveným podporám zemědělců. Další z důvodů se projevil v zastaralosti některých opatření a také vzhledem k liberalizaci světového obchodu. Situaci se snažila řešit McSharryho reforma, která byla přijata v roce 1992. Byl ustanoven závazek snížení cenových dotací a nutností udržet přiměřené příjmy zemědělců. Reforma ovlivnila zásadně pěstování obilnin a produkci hovězího masa- zde byly náklady nejvyšší a byla nutná razantní změna.

Výdaje SZP i přes McSharryho reformu dosahovaly před 40 mld. Eur, a proto byly projeveny snahy o restrukturalizaci finančních výdajů SZP. Tyto snahy vyvrcholily v roce 2000 reformou, která nesla název Agenda 2000. Ta se projevila snížením intervenčních cen a byla zde poprvé projevována důležitost rozvoje venkova.

Do dnešní doby se struktura i cíle SZP změnili. V roce 2003 proběhla revize (Fishlerova reforma), jejímž požadavkem bylo zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a to jak uvnitř EU, tak i mimo ni. Dále byl podporován přechod podpor

poskytovaných na výrobek na podpory poskytované producentovi, zaměřenost na ochranu životního prostředí, jakost a bezpečnost potravin a pohodu zvířat (welfare). Cílem této revize bylo především usnadnit a podpořit rozhodování producenta při orientaci na požadavky trhu, současně se zaměřením na požadované komodity.

Současná politika SZP je ve znamení snižování výdajů, především v souvislosti se vstupem zemí tzv. “ východního bloku” zahrnující ČR. Dále je naplánován vstup zemí “základního Balkánu”, zahrnující další restrukturalizaci výdajů SZP s cílem snižování její finanční náročnosti. Při jednáních o budoucnosti SZP a jejích členských států po roce 2013 se jako prioritní počítá s poklesem podílu SZP na celkových výdajích na 34%. [17 i]

7. 4. 2. Vstup ČR do SZP EU

Česká republika vstoupila do EU a její SZP dnem 1. května 2004 a tím byla odstartována nová éra českého zemědělství. Po změnách po roce 1989, kdy se odcházelo od centralizovaného řízení zemědělství, přes léta relativní samostatnosti (i v negativním smyslu, například nezkušenost s decentralizovaným prostředím), se ČR zapojila do společné práce se státy v pokročilé demokracii, s jejími výhodami i nevýhodami, v jejich jednotném trhu.

Členství EU přinesly změny, týkající se výdajů na agrární sektor, které se zvýšili oproti předvstupnímu období o 14,9 mld. Kč. v období let 2004- 09. Od roku 2007 se výdaje navýšili více než dvojnásobně, přičemž výdaje rozpočtu EU převýšili výdaje státního rozpočtu ČR. Míra soběstačnosti rostlinných produktů se s výjimkou řepky olejné výrazně zvýšila a u všech komodit rostlinné výroby nabídka výrazně převyšuje domácí poptávku. U živočišných výrobků však došlo ke snížení soběstačnosti u všech hlavních komodit s výjimkou hovězího masa. [1 i]

Vstup ČR do EU zajistil větší posílenost a cílenost zdrojů na agroenvironmentální opatření, kdy na tato opatření v období 2004-09 bylo ročně vynaloženo 6,6 mld. Kč. Byla výrazně navýšena výměra ekologického zemědělství (o 69%) s podílem potravin, produkovaných ekozemědělstvím 0, 75%. Tento výrazně malý podíl je zaviněn pěstováním na trvalých travních porostech.

7. 5. Ekologické zemědělství (EZ)

7. 5. 1. Pojem a vztah k ČR

“ Ekologické zemědělství je moderní formou obhospodařování půdy bez používání chemických vstupů s nepříznivými dopady na životní prostředí, zdraví lidí a zdraví hospodářských zvířat. Tento zemědělský produkční systém, který umožňuje produkovat vysoce kvalitní potraviny, je nedílnou součástí agrární politiky České republiky”. [4 i]

V současnosti je ekologické zemědělství podporováno Ministerstvem zemědělství a to od roku 1998 podporou na plochu zařazenou do ekologického zemědělství. Tradiční podpora byla v roce 2009 vyplácena z Programu rozvoje venkova 2007- 2013, kde je ekologické zemědělství jedním z environmentálních opatření. [14]. Pro porovnání je možné uvést částky, vyplácené v rámci environmentálních opatření na plochu, která je zařazena do ekologického zemědělství. V roce 1998 bylo na dávkách vyplaceno 48 091 000 Kč, v roce 2008 pak byly vyplaceny dotace v hodnotě 687 594 517 Kč. Tedy za posledních 10 let, kdy jsou dotace vypláceny, se zvedla částka 14x.

Základní právní normou, upravující v ČR podmínky pro ekologické zemědělství, je zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 386/ 1992 Sb., o správních poplatcích. [13 i] Současně je na EZ vztažena celá řada podnorem, upravujících jednotlivé oblasti, týkající se EZ.

7. 5. 2. Statistické údaje EZ

Ekologické zemědělství plní kromě produkční funkce také funkci mimoprodukční tím, že podporuje hospodářský a sociální rozvoj v zaostávajících a méně rozvinutých venkovských oblastech.

Ekologicky hospodařících farem hospodařilo k 31. 12. 2007 na ploše 252 543 ha celkem 854, což je 5, 94% zemědělského půdního fondu (ZPF). Počet farem se zvýšil oproti předchozímu roku 2006 o 86 podniků, celková výměra se zvýšila o 12 210 ha, což je 5% celkové výměry. (tab. 1.) Vyspělé země EU mají podíl 10%, z celkové půdní výměry. Ekologické zemědělství se stalo také nástrojem na údržbu krajiny, kdy se mu nejlépe daří v horských a podhorských oblastech. [8]

V současnosti se rozjíždí v ČR také trh s biopotravinami, kdy Češi za rok 2008 utratili celkem 1 800 mil. Kč., tedy meziroční nárůst téměř 40%. Naproti tomu podíl biopotravin z dovozu klesl o 5%, tedy meziročně 57%. [14]

Tab. 1. Ukazatel hospodaření Ekologických farem na území ČR, porovnání let 2006- 2007.

Ekologické farmy	2006	2007
Výměra ZPF (ha)	240 333	252 543
Počet (ks)	768	854

Pramen: Němec a kol. Situační a výhledová zpráva Půda, [8]

8. Vývoj kapitálové vybavenosti

Zatímco v současnosti je v zemědělství využíváno pokrokových metod, umožňující mohutnou produkci a tím působící na ekonomiku a produktivitu státu, v počátcích zemědělství na území Českých zemí, pomine-li se samotná doba prehistorická a přejde-li se rovnou do doby středověku, bylo zemědělství vybaveno velmi sporadicky.

Ekonomické zdroje pocházeli od vrchnosti, tedy majitelů spravovaných území. Omezené zdroje spolu s nízkou úrovní technologie a vědy a dosavadní znalosti umožňovali zemědělcům použít velmi omezené, primitivní prostředky jak rázu technického tak i ekonomického. Výroba byla podmiňována vývojem zemědělského nářadí. Značná část úrodných půd přirozeně regenerovala, zatímco obdělávaná pole byla zpracována pomocí jednoduchých nástrojů jako například pluh, jednoduché plužní radlice, používané zejména ve 13- 15 století. [7]

8. 1. Zrušení nevolnictví, vznik podnikání.

Velkým předělem v rozvoji zemědělství bylo v roce 1781 zrušení nevolnictví. Majitelé velkostatků dvory pronajímali, naturální robotu nahrazovali peněžními dárkami, nebo podnikali a reorganizovali vlastní hospodářství.

Během tohoto a dalších bouřlivých období se také prosazovalo ekonomické myšlení, ovšem větší prostor dostalo až koncem 18 století, kdy se po vzoru hospodářsky vyspělé Anglie naši první ekonomové a agronomové zamýšleli nad produktivitou zemědělské výroby a příjmy a výdaji zemědělských hospodářství. [7] Tyto i jiné převratné myšlenky pomáhali vytvářet ekonomickou budoucnost zemědělství, vztahy mezi náklady na produkci a příjmy zaujímali v teoriích stále větší prostor spolu se snahami účelného řízení zemědělských hospodářství

8. 2. Vstup kapitalismu

Na zemědělskou výrobu a podnikání měl značný vliv revoluční rok 1848, kdy uvolněním hospodářských vztahů byl umožněn vstup kapitalismu. Způsob výroby v kapitalistickém pojetí byl založen na námezni práci a volném trhu, kdy proti feudálnímu způsobu výroby šlo nesporně o pokrok společně s masovým rozvinutím zemědělství.

Nastupující kapitalismus a jeho pokrokové metody a invence spolu s novou strukturou řízení a správy velkostatku začali promítat do hospodaření i některé funkce

tržního a peněžního hospodářství. To vyvolávalo potřebu dokonalejší účetní evidence, lepší sledování a vyhodnocování majetku a produkce. [7] Zároveň jim to pomáhalo sledovat rentabilitu svého snažení a hospodaření. Od poloviny 19. století se začalo uplatňovat podvojně účetnictví.

8. 3. Šlechtický velkostatek a jeho pozice v nové zemědělské společnosti, role šlechtických rodů.

Centrem hospodářského pokroku se v té době oprávněně stával šlechtický velkostatek, který se stal nositelem nových progresivních směrů v zemědělství. Protože byl kapitálově silný, měl odborné vedení a dostatečně velkou rozlohu půdy, která umožňovala dokonalejší využití výrobních prostředků a práce, dokázal uplatnit přednosti zemědělské velkovýroby spolu s uplatňováním nového technologického pokroku a technologických prvků. Prostřednictvím několika jedinců z řad šlechty, kteří měli opravdový zájem o ekonomickou stránku zemědělství, seznamovala se česká zemědělská scéna s pokrokovými a vyspělejšími státy a jejich technologiemi. Tito vzorní šlechtičtí velkostatkáři vedení touhou po vyšších ziscích a vyspělejších technických prostředcích, vysílali do zahraničí na studijní pobyty hospodářské adjunkty, pedagogy a zemědělské odborníky.

8. 3. 1. Významní šlechtici v zemědělství Českých zemí.

Významné šlechtice, kteří se zasadili o rozvoj zemědělství v Českých zemích, popisuje Kubačák [7]:

Mezi přední ekonomy první poloviny 18. století patřil František Karel Rudolf hrabě Sweerts- Sporck. Jeho panstvím byla Kardašova Řečice, kde praktikoval svůj ideál: teoretická moudrost čili ekonomicky rozumné a finančně vyrovnané hospodaření. Ten stavěl na úroveň dobrého hospodáře s dobrým politikem.

Jan Nepomuk Rudolf Chotek (1748-1824) a Karel Chotek (1783- 1868) ovlivnili v nejširším slova smyslu české zemědělství. První z nich, Rudolf hrabě Chotek, se zajímal o zemědělskou techniku a vývoj zemědělského nářadí a strojů. Jejich vývoj sledoval v zahraničí a sám importoval z Anglie několik typů zemědělských strojů s vysokým stupněm dokonalosti. Jeho syn, Karel, pokračoval v otcově díle a v lecčems předběhl dobu, plánoval, stavěl, spojoval města novými komunikacemi, pořádal zemědělské výstavy a podporoval zemědělské stavitelství

František Antonín Thun- Hohenstein pocházel z děčínské větve Thunů a jako jeden z prvních feudálů začal s vyvazováním roboty a se zaváděním více efektivní námezni práce. Živě se také zajímal o školství a vzdělávání poddaných, budoval komunikace a zakládal zemědělské průmyslové podniky. Feudální statek Thunových se jeho úsilím přeměnil na kapitalistický, moderně řízený podnik se zaměřením na trh.

Jako jeden z nejvlivnějších a nejbohatších rodů monarchie hospodářsky ovládli téměř celé jižní Čechy. Postupně srostli s českým prostředím, věnovali se budování svého dominia, vybudovali mnoho městských celků, sídel a podporovali hospodářské povznesení místního obyvatelstva. Schwarzenbergové byli schopní hospodáři, podporující zemědělství, průmysl a lesnictví. Zejména Jan Adolf byl průkopníkem pokrokového zemědělského hospodaření na našem území, když vzdělání a ekonomické myšlení, které si osvojil na cestách v Anglii, implementoval do našich podmínek.

8. 4. Výnosnost, produkce, počátek 20. století

Zlepšením dopravních cest, používáním vědeckých poznatků v zemědělské praxi, mechanizací zemědělství, ale i prohloubením šlechtitelství a plemenářství výrazně podpořilo rozvoj výrobních sil i v zemědělství. Docházelo ke koncentraci výroby a kapitálu z čehož vyrůstaly monopoly. Rozhodující vliv v hospodářském životě získával od 20. století průmysl, zatímco význam zemědělství a lesnictví se umenšoval. Počet osob, činných v zemědělství se snížil ve prospěch průmyslu. [7]

Vliv první světové války na české zemědělství přinesl rozvrácení zemědělství, včetně hospodářství lidí. Zemědělství, před válkou patřící k nejvyspělejším, bylo citelně zasaženo a poškozeno. Především vlivem Vídně a jejího politického vlivu, kdy využila válečné mašinérie na zvýšení vlivu na zemědělství a získávání obživy rakouských zemí.

Tab. 2. Přehled hektarových výnosů hlavních obilovin, brambor, stavy hospodářských zvířat (koní a skotu). Přelom 19. - 20. století.

ukazatel	1881-1890	1901-1910	1910	1990
Hektarové výnosy obiloviny (q na 1 ha)	12,0	15,6		
Ha výnos brambor (výměra orné půdy 14%) t/ha			9,15	14,74
Chov koní (ks)	193 980	229 564	250 428	
Skot (ks)	2 092 388	2 258 338	2 290 587	

Pramen: Loudil L. Vývoj živočišné výroby na území ČSR v období kapitalismu druhé poloviny 19. století. [6]

8. 5. Československá republika a pozemková reforma

Vznikem Československé republiky 28. října 1918 získal český národ nejen politickou, ale také hospodářskou samostatnost. Postupně docházelo k obnově hospodářství, rozpadl se vnitřní trh monarchie, nacházela se nová odbytiště v cizině a také vznikala závislost průmyslu a obchodu na bankách, především Živnostenské a Agrární. Do českého hospodářství přicházel cizí, zvláště dohodnutý kapitál a monopolní postavení Rakousko- německého a maďarského kapitálu bylo po převzetí politické moci českými politiky zrušeno.

Mezi světovými válkami zasáhla celý svět hospodářská krize, které předcházela krize agrární, na kterou právě reagovali zemědělci a agrární strana. Protože zemědělství pomáhalo svou produkcí budovat základy nové silné ekonomiky, směřovali fiskální zásahy státu právě tam ve velkém množství. Státní zásahy regulovaly hlavně dovoz a vývoz, kde byly patrné silné prvky státní regulace.

První etapa pozemkové reformy, kdy došlo k velkému záboru velkostatkářské půdy, proběhla v roce 1924 (160 980 ha), druhá část v roce 1928. Podle statistických údajů roku 1938, podléhalo pozemkové reformě 4 066 221 ha, z toho 1 309 536 zemědělské půdy. [7]

8. 6. Obnova hospodářství po 2. světové válce; důsledky vlivu komunistické ideologie

Po skončení druhé světové války v roce 1945 nastalo pro naše zemědělství období snahy o obnovu původních standardů, ale také období velkých změn. Přesto, že zemědělská výroba neměla tak dobré podmínky jako průmyslová (omezené přírodní zdroje), nová poválečná doba měla na čem budovat soběstačnost republiky.

Tehdejší vládnoucí strana, Komunistická strana Československa, která převzala vedení zemědělství v rámci převzetí politické moci, zakázala dosavadní agrární stranu a připravila novou pozemkovou reformu. Důvodem pro nastolení nové reformy byla moc o pozice, kdy se KSČ snažila na svou stranu přetáhnout malozemědělce, drobné rolníky a bezzemky.

Rokem 1948 nastalo pro české zemědělství období nejhorších změn. Přišla již delší dobu připravovaná socializace zemědělství, kdy KSČ rozhodla, že nejvhodnějším modelem pro československé zemědělství bude družstvo. To mělo představovat na vesnici perspektivní základnu hospodaření. Prováděcím zákonem pro socializaci zemědělství, byl zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech (dále jen JZD), který vypracovalo Ministerstvo zemědělství. [7]

Centrálně řízené zemědělství v letech 1948- 1989 přineslo řadu negativních změn, především vymizení celé podnikatelské struktury, vytvářející se po desetiletí, dále likvidace selského stavu, jako jednoho ze základů tradičního zemědělství, stejně jako zničení soukromovlastnických vztahů. Stejně bolestným omylem, jako prvky sovětského hospodaření na území Čech, bylo nahrazování zemědělských odborníků novými “ prověřenými” lidmi, kteří však se zemědělstvím neměli zkušenosti. Byli dosazeni politickým aparátem k nahrazení starých tradic novými, pokrokovými.

8. 7. Období transformace a současnost

Během celého období transformace, až do dnešních dnů, klesal počet pracovníků v zemědělství. Tedy zatímco v roce 1989 pracovalo v zemědělství 533 057 lidí, v roce 2006 pracovalo v sektoru národního hospodářství zemědělství, myslivost a lesnictví pouhých 113 000 lidí. Společně s poklesem zaměstnaných v zemědělství, klesal i výměr zemědělské a orné půdy. V roce 1989 měla ČR 4 296 tis. ha zemědělské půdy, v roce 2009 rozloha poklesla na 4 239 tis. ha. Byl zaznamenán pokles o 57 000 ha. Přehled počtu pracujících je v tabulce 3.

Tab. 3. Ukazatel vývoje a počtu pracujících v zemědělství, výměr zemědělské a orné půdy, podíl JZD na celkovém stavu [3, 14]

Ukazatel	1989	2006	2009
Pracujících v zemědělství	533 057	113 000	
Výměr zemědělské a orné půdy	4 296		4 239
JZD	1656 (65,4%)		

Pramen: Klonov V., Vývoj výnosnosti Československého zemědělství, [3], Zelená zpráva za rok 2009, [14]

Zatímco do roku 1989 byla v zemědělské prvovýrobě nejrozšířenější formou podnikání JZD, kdy bylo u nás 1656 JZD s 65,4 % podílu na výměře zemědělské půdy, v současnosti převládají samostatně hospodařící rolníci a obchodní společnosti. V roce 2004 bylo registrováno 32 231 samostatně hospodařících osob a 678 družstev, přičemž rolníci obhospodařovali 24,8% a družstva 25,3% půdy. Obchodních společností celkem u nás bylo 2 361 se 44,8% hospodářské půdy.

Tab. 4. Ukazatel počtu subjektů, hospodařících v ČR v roce 2004, % obhospodařované půdy.

Ukazatel	Samostatně hospodařící osoby	Družstva	Obchodní společnosti
Počet (ks)	32 231	678	2 361
Obhospodařované půdy (%)	24,8	25,3	44,8

Pramen: Rosochatecká E. a kol. Ekonomika podniků [10]

8. 8. Stručný přehled vývoje zemědělské výrobní techniky

Spolu s používáním pokrokových extenzivních forem výroby, rozvinutím zemědělské výroby a rozšiřování intenzivních plodin, jako pšenice, ječmene, chmele, vinné révy, zeleniny a podobně, došlo také k rozvoji zemědělské techniky. Jednalo se o období od 16 do konce 18. století, kdy se při výrobě a zpracování zemědělských nástrojů začalo více používat kovu. [7] Pokročilejší, přesto jednoduché stroje začaly přicházet koncem 18. století, kdy se objevili jednoduché secí stroje, různé druhy pluhů, fortelné vozy a fasaňky, káry, zimní sáně, řetězy apod. Ostatní zemědělské nářadí až do poloviny 19. století zůstávalo stejné.

Koncem 19. století bylo v českých zemích již z velké většiny znát technický a strojírenský pokrok, kterého se docílilo v předchozích letech. Na Moravě a v Čechách bylo přes 60 parních pluhů, pomáhajících zemědělcům v práci. V roce 1902 pracovalo v

našich zemích asi 360 dvoustrojových parních orebních garnitur, což představovalo 95% všech orebních souprav v předlitavské části Rakouska- Uherska.

Rok 1918 a následné období bylo ve znamení rozšiřování továren na zemědělské stroje, vědeckovýzkumnou činností a zvýšenou mechanizací. Mechanizace pronikala hlavně do větších velikostních skupin, kde například počet žacích strojů v roce 1930 používalo již 68% všech závodů ve skupině 20- 100 ha. Z tabulky vyplývá technická převaha podniků větší hospodářské rozlohy.

Tab. 5. Stupeň vybavení závodů zemědělskými stroji v Čechách 1930. (počet strojů na 100 zemědělských podniků)

<u>Velikostní skupina</u>	Traktory	Secí stroje	Parní a motorové	Žací travní stroje
5- 10 ha	0,0	43	20	14
20- 50 ha	2,9	82	39	66
Nad 100 ha	53	95	78	94

Pramen: Beranová, Kubačák, Historie zemědělství v Čechách a na Moravě, [7]

Celkově je možné konstatovat, že technika, používaná od čtyřicátých let 20. století, byla na slušné úrovni. Největším úskalím dané doby byla jednoznačná orientace k Sovětskému svazu a jeho metodám výroby i výzkumu, což bylo projevováno používanými technologiemi. Tento trend byl bohužel doprovázen socialistickou demagogií, neumožňující uplatnit pokrokovější metody ze západu, kde agrární sektor byl na mnohem vyspělejší rovině. Záchraným lanem zejména v oblasti technologií, byla doba přerodu České republiky, doba změny politického systému v 80- tých letech 20. století. Českému zemědělství bylo umožněno téměř ze dne na den nahlédnout na technickou stránku agrární výroby z pohledu dosud zakázaného západního světa, především z Německa, Velké Británie, Francie a USA a tyto náhledy společně se zahraničním kapitálem využít ku prospěchu českého zemědělství. Tyto poznatky byly po roce 2004 prohloubeny vstupem ČR do evropské unie, kde agrární sektor spolupracuje založen na pokrokovějších metodách.

Vlastní analýza práce

9. Kapitálová vybavenost na úrovni ČR

České zemědělství představuje sektor hospodářství, který se v roce 2010 může pochlubit kladnými čísly. Přesto podstatné oslabení zažil v době hospodářské krize, která silně ovlivnila výsledky hospodaření a ceny některých komodit. Zisk sektoru za rok 2009 činil 3, 17 mld. Kč., kdy krize ovlivnila tento výsledek hospodaření také poklesem cen určitých komodit, především mléka. Dle vyjádření tehdejšího ministra zemědělství Šebesty [14] českému zemědělství významně pomohlo předsednictví ČR v radě EU. Zde se podařilo posunout kupředu diskuzi o budoucnosti přímých plateb v EU a to především po roce 2013. Byla definována otázka s okruhem témat, která je třeba zahrnout v úvahy o budoucí podobě přímých plateb. Většina států EU se na červencovém zasedání rady pro zemědělství a rybnářství dohodla, že budoucí přímé platby musí být spravedlivé, efektivní, jednoduše proveditelné a obhajitelné.

Koncepce zemědělské politiky ČR je koncipována tak, aby se upřednostňoval prostor pro zemědělské podnikání a pro vytvoření většího spektra venkovských aktivit. Mezi další důležité aspekty zemědělské politiky lze zařadit [14]:

- zvyšování přidané hodnoty k zemědělské surovině,
- investice do nových technologií,
- prostřednictvím transparentních nájemních a vlastnických práv k půdě stabilizace podnikatelských podmínek,
- zachování produkčního potenciálu české krajiny a
- omezení nadbytečné byrokracie.

Jako prioritní se jeví snaha České republiky zvyšovat účinnost spolupráce se zeměmi EU, především v souvislosti s novou podobou Společné zemědělské politiky po roce 2013. Bude potřeba investovat více finančních prostředků do programů rozvoje

venkova, vyrovnat se s dozvuky hospodářské krize, poklesy cen některých významných komodit a zvyšovat připravenost odolávání některým klimatickým změnám, stále více ovlivňujícím zemědělskou výrobu.

Současné postavení zemědělství v České republice zaujímá pozici samostatně vyvíjejícího se odvětví národního hospodářství, zajišťující potravinovou samostatnost republiky. Podíl zemědělství spolu s lesnictvím se přibližuje průměru zemí bývalé evropské patnáctky. [20 i] Většina půdy je ve vlastnictví fyzických a právnických osob a ti hospodaří přibližně na 4 264 tis. ha zemědělské půdy. Produkována je jak rostlinná, tak i živočišná výroba.

9. 1. Zemědělský půdní fond ČR (ZPF)

Zemědělskou půdou a lesy je pokryta většina území ČR. Z celoevropského hlediska české zemědělství náleží spíše k typu podhorskému až horskému, kdy zemědělský půdní fond (ZPF) se nachází spíše v méně příznivých půdně klimatických podmínkách.

Podle výsledků bonitace je zhruba 60% ZPF na půdě méně až málo úrodné. Nadprůměrně úrodné je cca 40% půdy, průměrně a podprůměrně 54% a zcela nevhodných je přibližně 6% ploch. [8] Z uvedených statistických šetření vyplývají nedostatky půdních možností v ČR, kdy čeští farmáři jsou nuceni se potýkat s omezenějšími možnostmi pěstování. Horské a podhorské oblasti jsou naopak příznivější pro pastevecký chov zvířat, který je na našem území rozšířen.

Celková výměra půdního fondu je 4 239 tisíc hektarů. [14] Podíl zemědělské půdy představuje 54% celkové rozlohy půdního fondu, z toho orná půda zabírá 71,17% celkové plochy. Převážnou část zemědělské půdy, více než 3 700 tis. ha, vlastní fyzické osoby, nebo různé typy obchodních společností a sdružení. Ve vlastnictví státu je pak přibližně 320 tisíc hektarů, kdy tuto půdu spravuje Pozemkový fond ČR.

V tab. 6 jsou představeny ukazatele struktury zemědělské půdy ČR v současnosti, porovnané s rokem 2005. Fyzické osoby- samostatně hospodařící zemědělci obhospodařují téměř 30% zemědělské půdy a zbývajících 70% obhospodařují právnické osoby. Ve vývoji podnikatelské struktury byla v posledních letech zaznamenána tendence k poklesu průměrné velikosti zemědělských podniků, kde byl zaznamenán pokles obhospodařované půdy ze stávajících 136 ha na 60 ha. [8] Děje se tak v návaznosti na lepší dynamické formy podnikání, lepší přizpůsobení se změněným podmínkám v tržní konkurenci. Z provedených šetření Ministerstva zemědělství ČR plyne také ukazatel celkové výměry ZPF ve vlastnictví státu, kdy se výměra v roce 2009 zmenšila oproti roku 2005 o cca 180 tisíc hektarů. Děje se tak prodejem a privatizací státních pozemků fyzickým a právnickým osobám. (viz tab. 6)

Tab. 6 Ukazatelé struktury ZPF ČR, rok 2009- 2005

ukazatel	2009	2005
Celková výměra ZPF ČR	<i>4 239 tis/ ha</i>	<i>4 264 tis/ ha</i>
Podíl zemědělské půdy	<i>54%</i>	<i>54,01%</i>
Z toho orná půda	<i>71,17%</i>	<i>74,67%</i>
Fyzické osoby celkem	<i>Cca 3700 tis/ ha</i>	<i>Cca 3600 tis/ ha</i>
Podíl půdy ve vlastnictví státu	<i>320 tis/ ha</i>	<i>500 tis/ ha</i>
Fyzické osoby obhospodařují	<i>30%</i>	<i>29,2%</i>
Právnické osoby obhospodařují	<i>70%</i>	<i>70,8%</i>

Pramen: Zelená zpráva 2010 a Zelená zpráva 2004, [14], [15]

9.1. 2. Trh zemědělské půdy

V České Republice se uplatňují dva druhy cen zemědělské půdy. [8]

1. **úřední cena**, která je používána pro daňové účely, pro prodej a koupi pozemků ve vlastnictví státu a pro provádění pozemkových úprav. Tyto ceny jsou upraveny na základě cenových předpisů Ministerstev financí a zemědělství. Průměrná úřední cena za celou ČR je 5, 24 Kč/m². (údaje k 31. 12. 2009).
2. **tržní cena**, která se používá pro účely trhu se zemědělskými pozemky, koupě a prodej, také pro stanovení daně z příjmu z prodeje pozemků. Tržní cena pozemků v ČR je značně kolísavá, pro porovnání je uvedena tržní cena půdy v roce 2000 (27, 12 Kč/m²), v roce 2005 byl zaznamenán pokles ceny (18, 89 Kč/m²), o dva roky později, v roce 2007 naopak zvýšený zájem o půdu s průvodním zvýšením cen (24, 58 Kč/m²).

Předložené typy cen jsou pouze orientační. Trh s půdou je značně pohyblivý, stejně tak i výpočet ceny půdy, kdy se v potaz bere především účel zakupované půdy, velikost a poloha pozemku. Dále je nutné orientovat se podle druhu zemědělského pozemku, zda-li se jedná o ornou půdu, vinice a chmelnice, trvalý travní porost, lesní pozemek apod. V úvahu je nutno vzít také regionální rozdíly, kde ceny pozemků dosahují významných rozdílů.

V porovnání se zeměmi, nově přistoupivšími do EU, je cena půdy v České republice relativně vyšší. [8] Například v porovnání se Slovenskem je 1,2x vyšší, s Litvou 1,6x vyšší. Oproti tomu cena půdy v Polsku je 2,4 x vyšší než v ČR.

Hlavními faktory, které ovlivňují trh se zemědělskou půdou po vstupu ČR do EU, jsou [28]:

- pokračující privatizace státní půdy a restituce půdy, za zvýhodněných podmínek nákupu půdy z Pozemkového fondu ČR- postupně slábnoucí faktor;
- podstatné zvýšení podpor zemědělství vázaných na půdu- zesilující faktor;
- částečná liberalizace trhu s půdou, respektive podmínky pro nákup půdy cizími občany- zesilující faktor;

- podpora nákupu soukromé zemědělské půdy prostřednictvím Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a.s. (PGRLF).

Zemědělská půda vzrostla proti předvstupnímu období o 20 tis. ha a počet subjektů, žádajících o jednotnou platbu na plochu, se do současné doby od doby vstupu ČR do EU zvýšil o 32% na současných 18 715 subjektů.

Přes uvedený trend lze zaznamenat změny ve struktuře půdního fondu a vlastníků půdy. Nastává úbytek zemědělské půdy především převodem půdy do nezemědělského užití, kdy po roce 2005 činí roční úbytek více než 5 tisíc ha. [1 i] Také státní privatizací od počátků privatizace ke konci roku 2009 bylo zprivatizováno 82% zemědělské půdy a to převážně fyzickým osobám. Část výnosů z prodeje státní půdy může být ze zákona (z. č. 569/1991 Sb., o pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů) použita na řešení pozemkových úprav a přidělových a scelovacích řízení, mj. s cílem vytvořit základní podmínky pro regulérní uplatňování vlastnických práv k půdě.

Prodej půdy i přes jistá legislativní omezení byl zaznamenán subjektům, jejichž kapitál či vlastníci pocházejí ze zahraničí. Podle ČSÚ podniky ve vlastnictví cizinců obhospodařují 6,4% zemědělské půdy v ČR, především pak v pohraničí.

9. 1. 3 Pronájem zemědělské půdy

Vlastníci zemědělské půdy v ČR převážně půdu pronajímají a na svých pozemcích nehospodaří. Celkově je v roce 2008 pronajímáno 87% rozlohy zemědělské půdy. Pronajímatelé jsou jak fyzické osoby, instituce a obce, tak i Půdní fond ČR. Rozpor mezi vlastnictvím půdy a jejím užitím je specifikum současného zemědělství v ČR. V zemědělských podnicích ČR se projevuje v extrémně vysokém podílu, které nemá v EU obdoby. Na farmách EU je pronajímáno necelých 40% půdy. [8] V časovém horizontu

několika málo let se očekává dokončení prodeje 148 tisíc hektarů zemědělské půdy ve vlastnictví státu. Tento prodej se uskuteční ve prospěch fyzických a v menším množství také právnických osob.

Průměrný nájem u fyzických osob činil 1 223 Kč/ha a u právnických osob 1 201 Kč/ha. Na přelomu let 2007- 2008 bylo zaznamenáno zvýšení nájemních cen v důsledku zvyšování plošně vyplácených přímých podpor a růstu cen hlavních tržních plodin. I přes stabilní růst cen je průměrné nájemné v ČR (49 €/ha) nižší než v zemích EU. Průměrné nájemné v EU činí 90- 300 €/ha. [8]

9. 2. Rostlinná výroba

Rostlinná výroba představuje významné odvětví českého zemědělství. Pěstování plodin na našem území bylo již v minulosti podporováno a byla na něj soustředěna podpora předešlých časů. Dle Zprávy o stavu zemědělství za rok 2009, zpracované Ministerstvem zemědělství ČR [14] plyne následující stav rostlinné výroby. Zemědělská produkce v ČR dosahovala v předvstupním období 2001- 03 ročního průměru 99,6 mld. Kč a z toho rostlinná se podílela na celkové produkci průměrným výsledkem 50, 3%, po vstupu do EU (období let 2004- 09) se průměrná produkce rostlinné výroby zvýšila na 54, 3%, zatímco podíl živočišné produkce klesl na 45, 7%. Produkce rostlinných výrobků v běžných cenách v roce 2009 byla 81, 7 mld. Kč, tedy o cca 30 mld. Kč více v porovnání s rokem 2000.

V rostlinné výrobě jsou jako hlavní komodity zařazeny:

- obiloviny,
- cukrová řepa, cukr,
- brambory,
- bramborový a pšeničný škrob,
- olejniny,
- luskoviny,

- len přadný a konopí seté,
- zelenina,
- ovoce,
- chmel,
- réva vinná, víno,
- léčivé a aromatické a kořeninové rostliny,
- květiny a okrasné rostliny.

Na hodnotě rostlinné produkce se podílejí nejvyšší měrou obiloviny s průměrem 42,4%. Osevní plocha obilovin poklesla o 24,7 tis. ha, z dlouhodobého pohledu se však osevní plocha příliš nemění a pohybuje se kolem výměry 1 600 tis. ha. Také olejniny patří k výrazným komoditám, podílející se na hodnotě rostlinné produkce v průměru 16,1%. Naopak pokles produkce zaznamenala cukrová řepa, kdy cukerní reforma (pěstování cukrové řepy a výroba cukru je od roku 2004 součástí Společné organizace trhů v odvětví cukru) snížila produkci o více než jednu polovinu. [1 i] To však umožnilo České republice přejít na volný bezcelní obchod v rámci celé EU.

Tab. 7 Ukazatel výnosnosti a vývozu hlavních obilnin dle MZ ČR, r. 2009:

Ukazatel	pšenice	žito	ječmen	oves	triticale	kukuřice	ostatní	celkem
Výnos t/ha	5,77	4,83	4,65	3,18	4,42	7,54	1,47	5,37
Vývoz tis. t	1 595,3	33,1	242,4	16,9	19,7	356,4	8,7	2 272,5

Pramen: Zelená zpráva 2010, [14]

9. 3. Živočišná výroba

Další významnou součástí zemědělské výroby v České republice je živočišná výroba. Pro její provozování jsou využívány horské a podhorské oblasti, kde je preferován pastevní chov skotu a ovcí. [21 i] Pravidla pro plemenářskou práci a evidenci hospodářských zvířat jsou stanovena zákonem č. 154/2000 Sb., o šlechtění,

plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů. Předmětem jeho úpravy je především oblast šlechtění a plemenitby, stanovení způsobu uznávání chovatelských sdružení, chovatelských podniků, způsobu udělování souhlasu k výkonu některých činností. Šlechtitelskou a plemenářskou činnost metodicky usměrňuje prostřednictvím Státní veterinární správy ČR, České plemenářské inspekce a uznaných chovatelských sdružení Ministerstvo zemědělství. To průběžně aktualizuje prováděcí vyhlášky k výše uvedenému zákonu tak, aby byly kompatibilní s evropskou legislativou.

Mezi živočišné komodity Ministerstvo zemědělství ČR [14] zahrnuje:

- mléko, mléčné výrobky
- skot, hovězí maso
- prasata, vepřové maso
- drůbež, drůbeží maso a vejce
- ostatní (ovce a kozy, králíci, ryby, včely, koně).

Hodnota produkce živočišné výroby po vstupu do EU postupně klesala ze 48,9 mld. Kč v roce 2004 na 42 mld. Kč v roce 2009. Na poklesu se nejvíce podílela produkce vepřového masa, oproti tomu nejvýznamnější postavení na hodnotě živočišné produkce mělo mléko, které i přes nepříznivý průběh hospodářské krize dosáhlo v roce 2009 téměř 42, 5%. Stejně tak hodnota produkce chovu skotu se zvýšila, v důsledku zvýšení vývozu živých zvířat. [1 i] Chov prasat se v průběhu let ustálil na 24, 5%, méně o 7,5 p. b. než v předvstupním období.

Produkční rozměr české živočišné výroby je závislý na podmínkách měnící se Společné zemědělské politiky EU. V současnosti je produkce živočišných výrobků a zvířat 46,8 mld. Kč.

Tab. 8 ukazatel produkce hlavních komodit živočišné výroby, porovnání let 2006-09

ukazatel	2006	2009
Mléko (mil. litrů)	2 694,4	2 707,6
Hovězí maso (tis. t. ž. hm)	170,6	180,9
Drůbež (tis. t. ž. hm)	178	270,5
Vejsce (mil. ks)	2 191	2 275

Pramen: Zelená zpráva 2010, [14]

9. 4. Soběstačnost ČR a agrární zahraniční obchod (AZO)

ČR je dlouhodobě soběstačná ve všech hlavních rostlinných komoditách, kdy se soběstačnost zvýšila především u obilovin a cukrové řepy- tedy nejsilněji zastoupených komodit. V živočišných komoditách je situace horší, kdy soběstačnost je jen u mléka a hovězího masa. Přesto je míra soběstačnosti závislá na konkurenceschopnosti odvětví a trhu s hlavními komoditami. Zde je produkce hlavních komodit rostlinné výroby na dobré úrovni, zatímco komodity živočišné výroby, zejména vepřové a drůbeží maso vykazuje nižší konkurenceschopnost a pokles míry soběstačnosti. [1 i]

Z analýzy charakteristik českého agrárního zahraničního obchodu za období 2001-09 vyplývá (1 i):

- vstup do EU znamenal podstatné zvýšení dynamiky růstu obratu agrárního zahraničního obchodu a ve srovnání s předvstupním obdobím došlo k vyšší dynamice vývozu oproti dovozu.
- Agrární vývoz si na celkovém českém vývozu udržuje stabilní pozici na úrovni 3,7- 3,9%; obdobně na straně celkových dovozů zůstává pozice agrárního dovozu rovněž stabilizovaná,
- vyšší dynamika vývozu oproti dovozu se projevila ve stupni krytí dovozu vývozy,

Ve vztahu k nejdůležitějším obchodním partnerům došlo v současnosti k prohloubení našeho záporného agrárního salda o 13,5 mld. Kč celkem. Závažným důsledkem vstupu ČR do EU jsou rozsáhlé dovozy masa všech druhů, tedy v krátkodobém výhledu není možné očekávat snížení záporného salda agrárního zahraničního obchodu. Úsilí o růst agrárního vývozu je v rukách českého zpracovatelského průmyslu a jeho efektivnosti, bez jejíhož navýšení nelze očekávat zlepšení bilance AZO.

10. Kapitálová vybavenost na úrovni podniku

Současná produkce českého zemědělství je zajišťována především prostřednictvím soukromých zemědělců, malých a středních podniků, spíše převážně soukromým sektorem. Česká republika a její agrární sektor je ovlivňován společnou politikou EU (SZP), kdy se změny podmínek promítly do rozvoje jeho produkčních a mimoprodukčních funkcí, tedy do ekonomické situace, konkurenceschopnosti produkcujících subjektů a do vztahu k životnímu prostředí a venkovu.

10. 1. struktura zemědělských podniků v ČR

Po změně politického spektra v roce 1989 bylo nutné nastolit změny především v podnikové struktuře a nahradit jednotné podniky (JZD) menšími, ale ekonomicky výkonnějšími subjekty. Na tyto změny bylo navázáno po vstupu ČR do EU v roce 2004. Zatímco předvstupní podnikatelský sektor byl charakterizován velkými podniky právnických osob, po vstupu do EU 15 podíl těchto podniků klesl. Agrární sektor EU byl charakteristický převahou rodinných farem malé a střední velikosti.

Dle provedených šetření měly v ČR v roce 2003 největší podíl na obhospodařované půdě obchodní společnosti (s. r. o. a a. s.) a to 45,8%. Podíl podniků fyzických osob dosahoval 27, 9%, družstev 25, 4% a státních podniků 0,4%. [1 i] Po vstupu ČR do EU

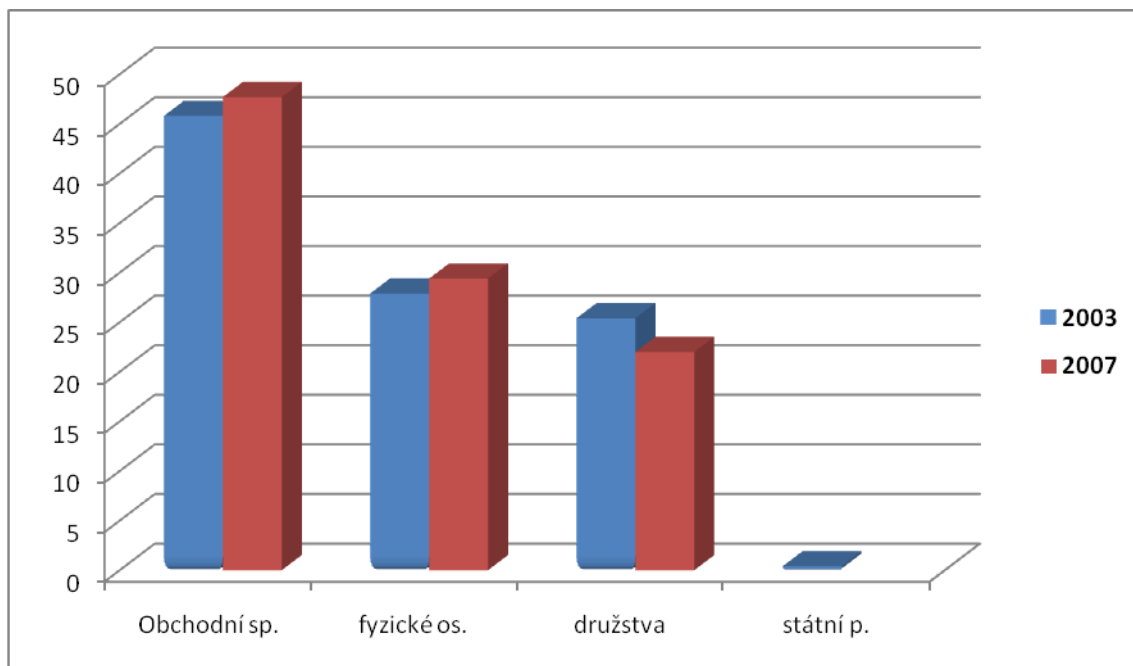
se daly očekávat strukturální změny, které lze zjistit podle šetření, provedených Českým statistickým úřadem v roce 2007.

Dle zveřejněných výsledků nastaly změny v počtech hospodařících subjektů a to podíl obchodních společností vzrostl na 47,7%, podniky fyzických osob 29,4%, podíl družstev klesl na 22,0%. Tento vývoj pokračoval i v dalších letech 2008 a 2009. Struktura českého zemědělství zůstává nadále diametrálně odlišná od podnikové struktury EU, do značné míry může být srovnatelná s některými spolkovými zeměmi Německa a Slovenskem

Tab. 9 Podíl podniků fyzických osob na obhospodařované půdě r. 2003 a 2007 (%)

	2003	2007
Obchodní spol.	45,8	47,7
Fyzické osoby	27,9	29,4
Družstva	25,4	22,0
Státní podniky	0,4	

Pramen: Bašek V. a kol. řešitelů ÚZEI, České zemědělství šest let po vstupu do EU [1 i]

Podle Českého statistického úřadu je v ČR nejvíce mikropodniků (nejmenší forma podniků, upravených ve sbírce zákonů zákonem č. 47/2002 o podpoře malého a středního podnikání s pozdější změnou dle zákona č. 1/ 2004 Sb.), zaměstnávajících do 10 zaměstnanců, které jsou pružnější, dokáží lépe reagovat na potřeby zákazníka a také lépe využívat mezer, kam se větší firmy nedostanou. Celkově hnací silou podnikatelské sféry, konkurenceschopnosti a inovací jsou malé a střední podniky (MSP), které je možno dále rozčlenit na malé podniky (méně než 50 zaměstnanců, roční obrat nepřesahuje 10 mil Eur) a střední podniky (méně než 250 zaměstnanců, roční obrat nepřesahuje 50 mil. Eur). Bližší definice a úprava v zákoně č. 47/2002 Sb.

Dle zprávy Ministerstva práce a obchodu je v zemědělství v ČR 16 139 ekonomicky aktivních MSP se 104 tisíci zaměstnanci. Majetková vybavenost zemědělských podniků je odlišná a to zejména vzhledem k subjektu hospodaření. [19 i]

- Zemědělská družstva a jejich obchodní majetek stavby a stroje v roce 2003 mírně poklesl oproti roku 1995, kdy vykazovala 22 325 staveb a 5543 strojů, v roce 2003 pak 20 891(-1434) staveb a 5272 (- 271)strojů.

- Obchodní společnosti vykazovali v roce 1995 16 045 staveb a 6090 strojů, v roce 2003 20 571 (+ 4 526)staveb a 6426 (+336) strojů.
- Právnícké osoby si mírně polepšily jak v oblasti staveb (+358), tak i v oblasti strojů (+ 126).
- Fyzické osoby vykazují úbytek kapitálu, stavby (- 2767), stroje (- 393).

Hodnota majetku je u všech sledovaných podniků velmi nízká, což je dáno především stářím strojového parku (zde jsou většina strojů a zařízení již účetně odepsaná) a dále nedostatečnou obnovou, kdy je nákup nové techniky vzhledem k investičním možnostem omezen, tzn. nedostatek vlastního a problematická dostupnost cizích zdrojů.

Nedostatečná míra obnovy je zřejmá také v míře opotřebení dlouhodobého majetku, budov a staveb, kde se stupeň opotřebení zvýšil v roce 2003 na 34,9%. U kategorie strojů a zařízení byl ve sledovaném období (1995. 2003) 73,8 %.

Zaměstnanost se v zemědělství oproti předvstupním letům zmenšila, v roce 2009 v zemědělství pracovalo 120,2 tis. osob. Lze očekávat další snižování zaměstnaných v agrárním sektoru, především z důvodu snižování podílu živočišné výroby (vyžadující větší počet pracovních sil) a z důvodu zvyšování požadavků na efektivitu práce a tím zajištění soběstačnosti odvětví. V obchodních společnostech pracuje více než polovina pracovních sil zemědělství, v družstvech čtvrtina a v podnicích fyzických osob jedna pětina pracovníků. [1 i]

10. 2. Způsoby financování podniků

Evropská komise se ve svém nařízení ze dne 6. srpna 2008 vyjadřuje k financování malých a středních podniků s tím, že malé a střední podniky (MSP) mají často potíže při získávání kapitálu, rizikového kapitálu nebo úvěrů dané přetrvávající neochotou riskovat na straně některých finančních trhů a omezeným zajištěním, které mohou nabídnout. Jejich omezené zdroje mohou rovněž omezit jejich přístup k informacím, zejména o nových technologiích a potenciálních trzích. [7 i]

Pro subjekty se nabízí formy financování z vlastních zdrojů, anebo z cizích. V literatuře [2] je uváděno mezi cizími zdroji zejména:

- původní vklady vlastníků a jejich zvyšování
- dlouhodobé bankovní úvěry, resp. dodavatelské úvěry
- dluhopisy,
- krátkodobé bankovní úvěry, sloužící k financování části oběžných aktiv projektu,
- účasti, které představují vklady dalších subjektů, jež se budou podílet na financování projektu, tzv. “ Business Angels”,
- subvence, dary, zvýhodněné úvěry, dotace či jiné formy podpory poskytované ze státního rozpočtu, ze specializovaných fondů či EU
- leasing,
- rizikový kapitál (venture capital), představující specifický kombinovaný zdroj financování, a to obvykle formou navyšování základního úvěru a dlouhodobého úvěru,
- faktoring, forfaiting

Pro financování a investiční činnost soukromých zemědělských podniků je nabízeno z programů finanční pomoci, tyto zdroje lze rozdělit na dvě skupiny. Jednak jsou zemědělcům nabízeny Evropské dotační programy, které mohou mít formu částečně kofinancovanou státním rozpočtem ČR a dále mají zemědělci možnost využít vhodné národní programy, plně hrazené ČR. Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský a intervenční fond. [12 i]

Mezi základní dotační nástroje dle Ministerstva zemědělství [12 i] v ČR patří:

- **Přímé platby:** které zahrnují jednotnou platbu na plochu (rozumíme tím oddělení podpory od produkce, rozdělení financí z EU na stejné částky na způsobilý hektar zemědělské půdy), oddělenou platbu za cukr a rajčata a národní doplňkové platby, sloužící k dorovnání jednotné platby na plochu na úroveň starých členských států EU. Žádosti o tyto podpory jsou podávány formou tzv. jednotné žádosti každoročně do 15. 5.
- **Program rozvoje venkova ČR na období 2007- 2013.** Tento program je evropským zdrojem finančních prostředků, částečně kofinancovaným státním rozpočtem ČR. Podpory jsou buď investiční -zejména osa I, III a IV, anebo plošné- osa II.
- **Operační program rybářství na období 2007- 2013,** který je stejně jako Program rozvoje venkova financován z evropských zdrojů kofinancovaných ČR. Charakter podpor je investiční.
- **Dotace v rámci Společné organizace trhu.** Zde jsou prezentovány pouze podpory organizovanosti producentů základny v rámci komodity ovoce a zelenina a víno. Financováno z evropských zdrojů kofinancovaných ČR.
- **Národní dotace.** Dotace hrazené čistě ze zdrojů ČR. Lze je rozdělit po třech základních směřích: podpory různého charakteru vyhlášené formou Zásad, každoročně schvalované ministrem zemědělství a podpory směřující do lesního a vodního hospodářství.
- **Podpůrný garanční a lesnický fond.** Hlavní činností tohoto fondu je poskytování podpor ve formě dotačních úroků na ekonomicky návratné podnikatelské záměry a to v rámci programů Zemědělec a Půda. Zdrojem finančních prostředků je státní rozpočet ČR.
- **Dobíhající a ukončené dotace** věnované historickým, případně v současnosti dobíhajícím podporám.

10. 2. 1. SAPARD

První dotační program Evropské unie podporující zemědělství a rozvoj venkova je SAPARD, jako speciální předvstupní program. Česká republika tento program mohla využívat v období 2000- 2006, ukončena tato podpora byla datem vstupu ČR do EU. Na portálu Ministerstva zemědělství ČR se lze o programu SAPARD dočíst toto:

“Cílem programu je zavádění práva Evropského společenství v oblasti společné zemědělské politiky, řešit prioritní a specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí. Přínosem Programu SAPARD je také možnost osvojit si náročná pravidla strukturálních fondů Evropské unie a principů programování, vybudování potřebných institucí, připravení legislativního rámce a podmínek pro monitorování programu SAPARD v České republice”.

Mezi specifickými cíli, v Prioritě I stojí: “zvýšená konkurenceschopnost zemědělského a zpracovatelského sektoru”. Dle podpriorit rozlišíme opatření:

- 1.1. Investice do zemědělského majetku,
- 1.2. zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu,
- 1.3. zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a pro ochranu spotřebitele,
- 1.4. meliorizace a pozemkové úpravy.

Jedním z nejdůležitějších přínosů programu SAPARD bylo pro Českou republiku osvojení si znalostí při pořizování finančních a investičních prostředků z fondů EU. Tento prostředek bylo lze využít v rámci celé ČR, anebo pro jednotlivé podnikatelské subjekty.

Po ukončení programu byla vypracována Závěrečná zpráva [18 i], která potvrdila úspěšnost programu. Za dobu, kdy bylo možno čerpat finanční prostředky (2000- 2003) bylo v sedmi kolech projednáno a uzavřeno 1692 smluv na celkovou částku 4, 5 mld.

Kč. Z toho bylo proplaceno 3, 9 mld. Kč, zbytek byl uhrazen z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu.

10. 2. 2. Program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství (OP zemědělství).

Program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství byl představen jako program, navazující na SAPARD. Představoval účinnou pomoc začínajícím zemědělcům, který přímo podporoval investice do zemědělského majetku. Cílem strategie programu je potřebné zvýšení konkurenceschopnosti zemědělců formou restrukturalizace a růstu produktivity práce. Prostřednictvím nových technologií zaváděných do zemědělství, do lidského kapitálu a podporou diverzifikace je snaha o odstranění faktorů, které negativně a omezujícím způsobem působí na sektor zemědělství (nízká produktivita práce, nízká kvalita zemědělských výrobků, nedostatečný marketing). [9 i]

OP má také za cíl zajištění podmínek pro tvorbu náhradních pracovních příležitostí ve venkovských oblastech cestou zvyšování přitažlivosti pro podnikatelské investice a zlepšování příležitostí pro podnikatele v zemědělství.

10. 3. vybavenost podniků zemědělskou technikou

Dle zpráv Výzkumného ústavu zemědělské techniky [15 i, 19 i] je možno zjistit stroje a zařízení, nejvíce využívané v soukromých podnicích zpracovatelů hospodářské půdy. Především se jedná o traktory a malotraktory, sklízecí mlátičky, samojízdné řezačky, různé druhy pluhů, nákladních vozidel, secích strojů a dále různé postřikovače, rozmetadla návěsy apod.

Ze zprávy VUZT [19 i] dále vyplývá nedostatečná kapitálová vybavenost soukromých podniků, ale jsou k dispozici informace, plynoucí z provedených analýz ČSÚ a VUZT. Dle výsledků je možno vypořadovat kvantitativní naplnění podniků strojovou technikou a při nastávající obměně parku lze očekávat pokles množství

využívané techniky. Zemědělské podniky se vybavovali v době transformace především novými traktory a také novou technikou na zpracování půdy. V současnosti lze konstatovat pomalou obnovu strojů a nárůst stáří strojového parku. To vše má samozřejmě dopady na hospodářskou stabilitu, provozní spolehlivost výrobních linek a také ekonomiku výroby.

V roce 1999 bylo provedeno jednorázové šetření a v roce 2003 a 2005 strukturální šetření, kdy byl v zemědělských podnicích zjišťován stav zemědělské techniky. (V roce 2010 byl proveden dle desetiletých cyklů AGROCENZUS- tedy model statistických šetření v 10 ti letých cyklech. Výsledky šetření v době zpracování této práce nebyly k dispozici.) Ze zjištěných výsledků lze vysledovat nárůst i poklesy počtu zemědělské techniky v zemědělských podnicích téměř ve všech sledovaných oblastech.

Tab. 10 Ukazatel vývoje zemědělské techniky podle provedených šetření ČSÚ v letech 1999, 2003, 2005 (ks)

Druh stroje	Jednorázové šetření 1999	Strukturální šetření 2003	Strukturální šetření 2005
Traktory a malotraktory	<i>79 304</i>	<i>89 279</i>	<i>87 039</i>
Pluhy jednostranné a oboustranné	<i>40 628</i>	<i>43 153</i>	<i>32 408</i>
Sklízecí mlátičky celkem	<i>12 836</i>	<i>12 060</i>	<i>11 606</i>
Žací stroje celkem	<i>16 630</i>	<i>25 010</i>	<i>26 162</i>

***Pramen:** Abrham, Kovářová, Zemědělská technika- současnost a perspektiva [19 i]*

Zemědělské podniky v současné době, kdy hospodářská krize ovlivňuje investice ve všech odvětvích národního hospodářství, nemají dostatek vlastního kapitálu na pořizování a obměnu strojové techniky. Obtížná je také pro soukromé zemědělce dostupnost cizího kapitálu i přes snahu státu společně se společnou zemědělskou

politikou EU podporovat investice v zemědělství. Z těchto důvodů je zjištěná věková struktura strojového parku podniků nepříznivá a tento trend bude pokračovat. [14 i] V současné době jsou investice do strojové techniky okolo 6000 mil. Kč, což v porovnání s rokem 1989 představuje pokles o 1000 mil. Kč. Tento pokles není z hlediska vydaných investic významný, avšak v souvislosti se zdražením cen strojové techniky to znamená skutečné zpomalení tempa růstu a obměny strojů.

Při hledání finančních prostředků zemědělci řeší úskalí v podobě nízké dosažitelnosti vlastního a cizího kapitálu. Odpisy a zisk jsou vztaženy na původní pořizovací cenu staré techniky, tedy při současných cenách z nich nelze pořídit obdobnou a rovnocennou techniku novou. Pro vyrovnání hodnoty využívají zemědělci části zisku, jako dalšího zdroje vlastního kapitálu a tím pořízení strojové techniky. Při pořízení cizího kapitálu, například bankovního úvěru, narážejí zemědělci na úskalí v podobě záruk, které bankovní ústav požaduje a výši úroků. Při současné nízké rentabilitě zemědělské výroby je převzetí závazků plynoucích z úvěru splnitelné jen s využitím podpory PGRLF. Také se zde projevuje problém s pronájmem půdy. Vlastnictví obhospodařované půdy ve většině případů není spojeno s konkrétním zemědělcem, který půdu obhospodařuje. Majitelem je někdo jiný, než ten, kdo na půdě hospodáří. [14 i] Využívaným prostředkem k dosažení nové techniky je pořízení strojového zařízení na leasing, tedy využití pronájmu stroje s cílem jej později odkoupit. Současný stav ale přece jen vyznívá lépe pro žádosti o podpory, leasingový způsob pořízení je finančně náročnější.

Z uvedených počtů vyplývá nutnost podpory investic do zemědělských strojů pomocí podpůrných fondů a programů v rámci ČR a EU. Zároveň se předpokládá důsledná kontrola vhodnosti, účelnosti a ekonomické návratnosti těchto investic.

10. 3. 1. Podpůrný garanční a lesnický fond (PGRLF)

Technické vybavení podniků je závislé také na státní dotační podpoře investic. Zde uplatňuje svou činnost Podpůrný garanční a lesnický fond (PGRLF), který zahájil svou činnost v roce 1994 poskytováním podpory pro získání úvěrů formou dotace úroků a

garancí úvěrů poskytnutých komerčními bankami. Objem pořízených investic do odvětví zemědělství v letech 1994- 2003, na kterých se PGRLF podílel podporou investičních úvěrů, dosáhl hodnoty bezmála 50 mld. Kč. [19 i] Investice, podporované fondem, se zaměřují především na pořízení např. strojních zařízení, obměna a rozšíření strojového parku, vybavení či technologických celků.

V současné době je hlavním předmětem činnosti subvencování části úroků z úvěrů podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby a finanční podpora pojištění. [10]

Činnost PGRLF je v současnosti rozšířena na oblasti zemědělců, postižených světovou krizí, na překlenutí nedostatku finančních prostředků při pořizování provozních nákladů. V minulosti se PGRLF podílel například i na řešení následků povodní, které zasáhly soukromé zemědělce v letech 1997 a 2002.

Hlavním rysem PGRLF dle vyjádření internetového portálu PGRLF je pružnost, transparentnost rozhodování, jednoduchost využití ze strany klienta a stabilita.

11. Závěr

Z provedené práce vyplývá především úzká provázanost současného stavu zemědělství s vývojem politických událostí začátku, průběhu a konce 20. století, kdy se udály významné změny. Tyto změny ovlivnily vývoj kapitálových možností v současném zemědělství, ovlivnili práci agrárního sektoru společně s funkcí a postavením zemědělství ČR na mezinárodním trhu. Na počátku vznikla potřeba zvládnout situaci v novém pojetí, kdy v roce 1918 vznikla ČSR. Tato změna přinesla nové možnosti, společně s nároky plynoucí z nově nabyté svobody.

Pro naši současnost nejpodstatnější změnou byl v roce 1989 přechod od komunismu ke kapitalismu a otevření ČR volnému trhu. Stav tehdejšího zemědělství ČR nebyl na špatné úrovni, bohužel tento výsledek vydržel jen do konkrétního střetu s demokratickou Evropou a ostatním světem. Nezkušenost, desetiletí izolace a vlivu Sovětského svazu nepřipravili trh ČR na střet s pokročilými ekonomickými metodami světa a tak musela ČR tvrdě bojovat o vybudování si suverenity a samostatnosti. Teprve v novém tisíciletí se podařilo nastolit takový hospodářský výsledek, aby se mohla ČR ucházet o vstup do Evropského společenství, což se jí v prvním desetiletí 21. století podařilo.

Přijmutí EU za partnera budování společné ekonomiky, spolupráce na evropské Společné zemědělské politice přináší v současnosti českému zemědělství své ovoce. Prohloubení agrárního zahraničního obchodu společně s významnějšími finančními nástroji pomáhá českému zemědělství v budování solidní kapitálové základny v podobě finančních dotací, možnostech nákupu strojové techniky, pronájem půdy, zpracování půdy pokrokovými metodami a mnoho jiných výhod. Spolu s výhodami ale také přichází slabiny v podobě diktátu zemí EU, kdy ne každé rozhodnutí je pro ČR vhodné a žádoucí. Je možné se přesvědčit o silném tlaku a nevhodných nařízeních ze strany zemí EU a také rozhodnutích Rady EU, z určitého pohledu oslabujících nejen agrární sektor ČR. Toto však není předmětem této konkrétní BP.

Provedená analýza v této práci odkrývá některé zásadní nedostatky v agrárním sektoru ČR. Týkají se především intervencí v oblasti investic do zemědělského majetku, společně s potřebou budování solidní podnikatelské základny v zemědělství. Zviditelňuje potřebu lepší dostupnosti finančních prostředků zemědělcům, lepší spolupráci mezi státním sektorem a agrárním.

Ze zpráv Ministerstva zemědělství, ze statistických údajů Českého statistického ústavu i z analýz Výzkumných ústavů zemědělské ekonomie a informací a Zemědělské techniky byla zjištěna na území České republiky výměra ZPF 4 239 tisíc hektarů a podíl zemědělské půdy 54%. Fyzické osoby vlastní celkem přibližně 3 700 tis. ha. V rostlinné výrobě je hlavní produkce obilnin, celkový výnos 5,37 t/ha. V živočišné výrobě jsou

jako hlavní komodity zařazeny mléko (2 707,6 mil. litrů), hovězí maso (180,9 tis. t. ž. v), drůbež (270,5 tis. t. ž. v.), vejce (2 275 mil. ks.). Podniky fyzických osob a jejich podíly na obhospodařované půdě zaujímají: obchodní společnosti (47,7%), fyzické osoby (29,4%), družstva (22,0%). V roce 2009 v zemědělství pracovalo 120,2 tisíc lidí. Vybavení zemědělských podniků je dostatečné, avšak obnova strojové techniky vzhledem k náročným podmínkám získání finančních prostředků je obtížná. Vybavení podniků zemědělskou technikou, tedy: traktory a malotraktory (87 039 ks), pluhů celkem (32 408 ks), sklízecí mlátičky celkem (11 606 ks), žací stroje celkem (26 162 ks). Investice do strojové techniky v současnosti představují 6000 mil. Kč, což je pokles k předchozím obdobím.

Do budoucna by bylo vhodné zaměřit se především na otevření otázek spolupráce, s důrazem na slovo spolupracovat. Dále je nutné řešit blízkou budoucnost, zejména po roce 2013, v dalším programovém období rozvoje venkova. Poskytování a přerozdělování dotací, zejména ve prospěch sektoru ekologického zemědělství vidím jako prioritní, společně s posílením Programu rozvoje venkova, vzniku nových pracovních příležitostí v agrárním sektoru, prosazení zájmu o rozvoj a prosperitu zemědělství a to v podmínkách místních, tak i ve spolupráci se zahraničím.

Stejně tak je nutné prosadit vzdělání zemědělských pracovníků jako princip, jako skutečnost v podvědomí celé společnosti. Skrze kvalitní agrární a agrotechnické vzdělání lze požadovat po celé struktuře zemědělských pracovníků lepší dosažené výsledky v oblasti produkce, výzkumu a vývoji nových technologií, pracovních i produkčních postupů. Je nutné zasadit se o restrukturalizaci zemědělství, omezit vliv cizích států zejména co se týče dovozu a vývozu komodit. Na druhou stranu nelze jednoduše kategorizovat spolupráci s EU jako nedostačující, či omezující. Naopak, posilování spolupráce, vzájemná výměna zkušeností a výsledků výzkumu na poli agrárním, přinese žádané výsledky. Hospodaření v podmínkách členství v EU však musí splňovat podmínky transparentnosti, konkurenceschopnosti a průhlednosti.

12. Seznam použitých zdrojů (literárních publikací)

---

1. Brčák Josef, Učební texty z mikroekonomie 2. část, kap. 12, str. 90
2. Fotr J., Podnikatelský plán a investiční rozhodování, Praha 2005, Grada Publishing
3. Klonov V., Vývoj výnosnosti československého zemědělství, Zprávy Zemědělského ústavu účetnicko- spravovédného Čsl. Republiky, č. 36, Praha 1938
4. König, Petr a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. Praha, C., H. Beck 2009
5. Lom F., Dějinný vývoj změn organizační struktury zemědělských podniků v letech 1750- 1914 v Čechách, Vědecké práce Československého zemědělského muzea 16, Praha 1978,
6. Loudil L., Vývoj živočišné výroby na území ČSR v období kapitalismu druhé poloviny 19. století, VPMZ
7. Magdalena Beranová, Antonín Kubačák, Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě, nakl. Libri, 2010.
8. Němec a kol., Situační a výhledová zpráva Půda, Ministerstvo zemědělství, listopad 2009, ISBN 80- 70-84-800-5,
9. Němec J., M. Štolbová, E. Vrbová Cena zemědělské půdy v České republice v letech 1993- 2004, Praha 2006, ISBN 80- 86671- 25- 9,
10. Rosochatecká E. a kol., Ekonomika podniků, Česká zemědělská univerzita, PEF, Praha 2007.
11. Samuelson, Nordhaus, Ekonomie, Praha 2007, nakl. Svoboda, ISBN: 80-205-0590-3.
12. Tempír Z., Přehled vývoje zemědělské techniky do začátku 20. století, in: Vývoj zemědělského nářadí, strojů a strojírenství u nás, Praha 1980
13. Vopravil a kol., Půda a její hodnocení v ČR, díl I, Praha 2009, Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., ISBN 978-80-87361-02-3; Hodnocení půdy,
14. Zelená zpráva, Praha 31. 3. 2010, Ministerstvo zemědělství, ISBN: 978-80-7084-924-8

15. Zpráva o stavu zemědělství za rok 2004, Zelená zpráva 2004, vypracoval výzkumný ústav zemědělské ekonomiky s dikcí Ministerstva zemědělství ČR

12. 1 Seznam internetových zdrojů (v práci označeno písmenkem-i)

1. Bašek V. a kolektiv řešitelů ÚZEI, České zemědělství šest let po vstupu do EU, Praha 2010, ISBN 978-80-86671-81-9, online dne 1. 3. 2011
<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>
2. CzechInvest, internetový portál, online dne 2. 3. 2001,
<http://www.czechinvest.org/podnikani-a-inovace>
3. Český statistický úřad, online portál dne 1. 3. 2011
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#09
4. Ekologické zemědělství, portál eAgri, online dne 19. 2. 2011,
<http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ekologicke-zemedelstvi/>
5. Koncepce agrární politiky v ČR pro období po vstupu do EU (2004- 2013), portál eAgri online dne 19. 2. 2011,
http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf
6. Ministerstvo průmyslu a obchodu, online portál dne 1. 3. 2011,
<http://www.mpo.cz/dokument76524.html>
7. Nařízení komise E(S) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, online dne 2. 3. 2011,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:214:0003:0047:CS:PDF>
8. OP rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, internetový portál strukturálních fondů, online dostupný dne 8. 3. 2001, <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>

9. OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, portál eAgri, online dne 2. 3. 2011, http://eagri.cz/public/web/file/37936/OP_kostka_web.pdf
10. Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, PGRLF, online portál dne 2. 3. 2011, <http://www.pgrlf.cz/pgrlf/aktuality.php>
11. Rostlinné komodity, portál eAgri, online dne 18. 2. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/roslinne-komodity/>
12. Struktura dotačních zdrojů, portál eAgri, online dne 5. 3. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>
13. Svaz ekologických zemědělců, PRO- BIO, portál online dne 19. 2. 2011, <http://www.pro-bio.cz/cesky.htm>
14. Využití a obnova techniky v České republice, online portál eAgri dne 1. 3. 2011, <http://www.vuzt.cz/?menuid=77>
15. Využití a obnova zemědělské techniky, dostupné na portálu eAgri, online dne 4. 3. 2011. <http://www.vuzt.cz/?menuid=30>
16. Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky, portál eAgri, online dne 6. 3. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/vznik-vyvoj-a-reformy-pravidel-szp/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne.html>
17. Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky, portál eAgri, online 18. 2. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/vznik-vyvoj-a-reformy-pravidel-szp/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne.html>
18. Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice, dostupné na portálu eAgri, online dne 2. 2. 2001, http://eagri.cz/public/web/file/1128/Zvren_zprva_SAPARD_web.pdf
19. Zemědělská technika -současnost a perspektiva – Zdeněk Abrham, Marie Kovářová http://www.vuzt.cz/doc/ekonomika/zem_tech_CK.pdf?menuid=483, online 11. 2. 2011
20. Zemědělská výroba na portálu eAgri, online 18. 2. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>
21. Živočišné komodity, portál eAgri, online dne 18. 2. 2011, <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisne-komodity/>

13. Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
PGRLF	Podpůrný garanční a lesnický fond
VUZT	Výzkumný ústav zemědělské techniky
SAPARD	Program předvstupní pomoci
OP zemědělství	Program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství
MSP	Malé a střední podniky
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
SZP	Společná zemědělská politika EU
AZO	Agrární zahraniční obchod
ZPF	Zemědělský půdní fond
ČSR	Československá republika, vznik 1918
KSČ	Komunistická strana Československa
EZ	Ekologické zemědělství
HDP	Hrubý domácí produkt
BPEJ	Bonitační půdně ekologická jednotka
ČSSR	Československá strana Československa
KPP	Komplexní průzkum půd